9.10.2026

Eduskunnan lakivaliokunnalle

ASIA **LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEN JOHDOSTA**

HE 222//2026 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

LAUSUNNON ANTAJA

Digi- ja väestötietovirasto
PL 1004
00521 Helsinki

Yhteyshenkilö:

Suvi Malinen
johtava asiantuntija
suvi.malinen@dvv.fi
puh. 029 553 9060

LAUSUNTO

Digi- ja väestötietovirasto toteaa edellä mainittua asiaa koskevan lausuntopyynnön johdosta seuraavaa.

Yleistä

Digi- ja väestötietovirasto pitää hallituksen esittämää säännösmuutosta oikeansuuntaisena ja kannatettavana. Edunvalvontavaltuutetun esteellisyysperusteiden keventäminen on itsessään hyvä asia. Lisäksi Digi- ja väestötietovirasto pitää valtuuttajan itsemääräämisoikeuden kannalta tarkoituksenmukaisena, ettei keventäminen edellytä tarkkoja oikeustoimikohtaisia määräyksiä edunvalvontavaltakirjassa.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa kuitenkin lisäksi seuraavaa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että edunvalvontavaltuutetun esteellisyydestä säädettäisiin lähtökohtaisesti samalla tavalla kuin holhoustoimesta annetun lain nojalla määrätyn edunvalvojan esteellisyydestä. Valtuuttaja voisi kuitenkin edunvalvontavaltakirjassa antaa valtuutetulle oikeuden edustaa valtuuttajaa yhdessä tai useammassa oikeustoimessa tietyissä läheisissä henkilösuhteissa, joissa valtuutetun katsottaisiin muutoin olevan esteellinen toimimaan valtuuttajan puolesta.

Edunvalvontavaltuutus ja edunvalvonta ovat kumpikin tapoja järjestää apua tarvitsevan asioiden hoito. Ne ovat kuitenkin kaksi eri asiaa. Edunvalvontavaltuutus perustuu apua tarvitsevan itsensä edunvalvontavaltakirjassa ilmaisemaan tahtoon. Edunvalvojan puolestaan määrää aina viranomainen. Tämän vuoksi Digi- ja väestötietovirasto katsoo, ettei edunvalvontavaltuutetun esteellisyydestä ole välttämätöntä säätää samalla tavalla kuin määrätyn edunvalvojan esteellisyydestä.

Esteellisyyspiirin lähtökohtaisesta laajuudesta

Edunvalvontavaltakirjoja laaditaan usein omin toimin, eivätkä valtuuttajat Digi- ja väestötietoviraston käsityksen mukaan tällöin useinkaan ole tietoisia edunvalvontavaltuutetun esteellisyyttä koskevasta sääntelystä. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että valtuuttajalla on kokemusta niin sanotuista tavallisista valtuutuksista, joista säädetään varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetussa laissa, jossa ei ole valtuutetun esteellisyyttä koskevaa sääntelyä.

Edunvalvontavaltuutettu on lähtökohtaisesti henkilö, johon valtuuttaja luottaa, ja valtuuttajat pyrkivätkin yleensä antamaan valtuutetulle mahdollisimman laajan kelpoisuuden olettaen, että valtuutettu voi aina edustaa valtuuttajaa kaikissa niissä asioissa, joita edunvalvontavaltuutuskos-kee. Hallituksen esityksessä pyritään nyt edistämään valtuuttajan tahdon toteutumista, mutta tavalla, joka edellyttää lähtökohtaisesti laajan esteellisyyspiirin supistamista edunvalvontavaltakirjan nimenomaisella määräyksellä.

Digi- ja väestötietoviraston näkemyksen mukaan valtuuttajan tahto toteutuisi hallituksen esityksessä valittua lähtökohtaa useammin, jos esteellisyyspiiri olisi lähtökohtaisesti esitetyn säännöksen 1 momentin mukaisesti suppea (*valtuutettu itse, valtuutetun puoliso tai joku, jota valtuutettu edustaa, taikka valtuutetun tai hänen puolisonsa lapsi*), ja sen laajentaminen esitetyn säännöksen 2 momentissa mainittuihin tahoihin *(valtuutetun tai hänen puolisonsa lapsenlapsi, sisarus, vanhempi tai isovanhempi taikka tällaisen henkilön puoliso tai valtuutetun sisaruksen lapsi*) edellyttäisi nimenomaista määräystä edunvalvontavaltakirjassa.

Tällainen muutos olisi samankaltainen kuin 1.5.2026 voimaan tulleessa edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain muuttamisesta annetussa laissa 113/2026, jolla tiettyihin kiinteistöjä koskeviin oikeustoimiin liittyvää edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 20 §:n 1 momenttia muutettiin niin, että oletuksena on nyt valtuutetun kelpoisuus mainittuihin toimiin suoraan edunvalvontavaltakirjan nojalla. Muutosta perusteltiin muun muassa sillä, että aiemmassa säännöksessä edellytetty nimenomainen maininta valtuutetun kelpoisuudesta kiinteistöjä koskeviin oikeustoimiin puuttui monesta edunvalvontavaltakirjasta, koska valtakirjan laatijat eivät olleet olleet tietoisia erillisen määräyksen tarpeesta (HE 69/2025 vp s. 9).

Esteellisyyttä koskevan määräyksen soveltamisesta samassa valtakirjassa nimettyihin valtuutettuihin, varavaltuutettuihin ja toissijaisiin valtuutettuihin

Ehdotetun säännöksen 2 momentin mukaan esteellisyyspiirin supistamista koskevaa määräystä sovellettaisiin varavaltuutettuun ja toissijaiseen valtuutettuun vain, jos valtakirjassa on nimenomaisesti määrätty niin. Digi- ja väestötietoviraston näkemyksen mukaan on sinänsä kannatettavaa, että valtuuttaja voi määrätä kunkin valtuutetun esteellisyydestä erikseen. Säännöksen muuttaminen hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla on Digi- ja väestötietoviraston käsityksen mukaan kuitenkin omiaan johtamaan tulkinnanvaraisiin määräyksiin edunvalvontavaltakirjoissa.

Käytännössä myös varavaltuutetut ja toissijaiset valtuutetut ovat henkilöitä, joihin valtuuttaja luottaa. He ovat usein myös valtuuttajan läheisiä, esimerkiksi hänen lapsiaan. Varavaltuutettu ja toissijainen valtuutettu voivat olla myös sama henkilö. Lisäksi on mahdollista, että valtuuttaja on nimennyt useamman kuin yhden varsinaisen valtuutetun, varavaltuutetun tai toissijaisen valtuutetun. Etenkin silloin, kun valtuuttaja nimeää valtuutetuiksi omia läheisiään, on todennäköistä, että hän tarkoittaa antaa heille keskenään samanlaisen kelpoisuuden edustaa valtuuttajaa. Edunvalvontavaltakirjoissa ei ole ollut tarpeen toistaa valtuutetulle annettuja määräyksiä, vaan ne ovat koskeneet sellaisinaan myös muita samassa valtakirjassa nimettyjä valtuutettuja heidän hoitaessaan valtuutetun tehtävää. Ehdotettu säännös olisi poikkeus tähän pääsääntöön.

Digi- ja väestötietovirastossa on havaittu, että käytännössä esiintyy sekä edunvalvontavaltakirjoja, joissa kuhunkin valtuutettuun viitataan aina joko hänen nimellään tai täsmällisellä termillä (*valtuutettu, varavaltuutettu, toissijainen valtuutettu*), että edunvalvontavaltakirjoja, joissa kaikkiin eri rooleissa toimiviin valtuutettuihin viitataan yhteisellä termillä ”valtuutettu” tai ”valtuutetut”. Joissakin edunvalvontavaltakirjoissa on nimenomaisesti todettu, että se, mitä tässä valtakirjassa sanotaan valtuutetusta, koskee myös varavaltuutettua ja toissijaista valtuutettua. Lisäksi edunvalvontavaltakirjan tekstissä on voitu antaa termeille ”varavaltuutettu” ja ”toissijainen valtuutettu” eri merkityssisältö kuin edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 4 §:n 1 momentissa.

Riippumatta siitä, onko laajaa esteellisyyspiiriä mahdollista valtakirjan määräyksellä supistaa vai toisinpäin, säännökseen olisi Digi- ja väestötietoviraston näkemyksen mukaan syytä ottaa se yksinkertainen lähtökohta, että mahdollinen esteellisyyspiiriä muuttava määräys edunvalvontavaltakirjassa koskee kaikkia siinä nimettyjä valtuutettuja (mukaan lukien varavaltuutetut ja toissijaiset valtuutetut), ellei valtakirjassa ole nimenomaisesti toisin määrätty.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa vielä, että yksi vaihtoehto olisi säätää, että valtuutetun esteellisyyspiiriä muuttavaa määräystä sovellettaisiin sellaisenaan myös toissijaiseen valtuutettuun, mutta määräyksen ulottaminen varavaltuutettuun edellyttäisi nimenomaista määräystä edunvalvontavaltakirjassa. Digi- ja väestötietovirasto ei kuitenkaan pidä tätä

vaihtoehtoa tarkoituksenmukaisena. Se, että varavaltuutettu ja toissijainen valtuutettu voivat olla sama henkilö, ja se, että termejä ”varavaltuutettu” ja ”toissijainen valtuutettu” käytetään edunvalvontavaltakirjoissa toisinaan eri merkityksessä kuin edunvalvontavaltuutuksesta annetussa laissa, olisivat omiaan johtamaan vielä useampiin tulkinnanvaraisiin määräyksiin edunvalvontavaltakirjoissa. Lisäksi asiassa on hyvä huomata, että varavaltuutettukin voi hoitaa yksittäisen oikeustoimen sijasta myös valtuutetun koko tehtävää, jolloin hän rinnastuu kaikilta osin varsinaiseen valtuutettuun.

Siirtymäsäännöksestä

Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan uutta säännöstä ei sovelleta edunvalvontavaltuutukseen, jota koskeva valtakirja on tehty ennen lain voimaantuloa, koska valtuuttajan tulee esteellisten piiriä rajatessaan tietää rajauksen merkitys.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa, että käytännössä vain harva tähän mennessä laadittu edunvalvontavaltakirja sisältää nimenomaisia määräyksiä valtuutetun kelpoisuudesta edustaa valtuuttajaa esteellisyyssäännösten estämättä. Jos lähtökohtana olisi laajan sijasta suppea esteellisyyspiiri, siirtymäsäännös olisi välttämätön, koska ennen lain muutosta laadittuihin valtakirjoihin ei olisi ollut syytä sisällyttää esteellisyyspiiriä laajentavia määräyksiä.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa lisäksi, että päiväys ei kuulu edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 6 §:ssä säädettyihin edunvalvontavaltakirjan muotovaatimuksiin. Toisin sanoen edunvalvontavaltakirjan päiväys ei ole edunvalvontavaltuutuksen vahvistamisen edellytys, eikä päiväyksen puuttuminen estä valtuutuksen vahvistamista. Digi- ja väestötietovirasto ei kuitenkaan pidä esitettyä siirtymäsäännöstä ongelmallisena, koska esteellisyyspiirin laajuutta koskevat kysymykset voidaan useimmiten ratkaista selvittämällä, onko edunvalvontavaltakirja tehty ennen vai jälkeen lakimuutoksen voimaantulon. Muissa tilanteissa kysymykset voidaan ratkaista käyttämällä saman kaltaisia tulkintaohjeita, jotka Digi- ja väestötietovirasto on linjannut kiinteistöjä koskeviin oikeustoimiin liittyvien kelpoisuuskysymysten osalta.

Lopuksi

Digi- ja väestötietovirasto pitää hallituksen esityksessä ehdotettua säännösmuutosta kannatettavana, mutta toteaa, että holhousasioiden rekisterin tietosisällön laajentamiseen sekä edunvalvojien ja edunvalvontavaltuutettujen sähköisen puolesta-asioinnin edistämiseen tähtäävää lainsäädäntötyötä on ehdottomasti syytä jatkaa kehittämällä sekä edunvalvontalainsäädäntöä että erityislainsäädäntöä. Digi- ja väestötietoviraston tavoite on, että holhousasioiden rekisteriin merkittäisiin kaikki voimassa olevat edunvalvontavaltuutusta tai täysi-ikäisen edunvalvontaa koskevat tehtävät. Tämä edistäisi osaltaan myös edunvalvontavaltuutettujen ja edunvalvojien mahdollisuuksia hoitaa valtuuttajan tai päämiehen asioita sähköisesti.

Lisäksi Digi- ja väestötietovirasto pitää tärkeänä, että lainsäädäntö mahdollistaisi myös sähköisen edunvalvontavaltuutuksen antamisen. Se edistäisi itsemääräämisoikeuden toteutumista, kun aiempaa useampi,

joka haluaisi antaa edunvalvontavaltuutuksen, myös tekisi niin pitäessään asian hoitamista sähköisessä palvelussa paperisen asiakirjan laadintaa helpompana. Lisäksi valtuuttajan tahto esimerkiksi valtuutetun kelpoisuuden suhteen – niin valtuutetun tehtävien kuin mahdollisten esteellisyystilanteidenkin osalta – toteutuisi paremmin, kun sähköinen palvelu ohjaisi käyttäjäänsä tarjoamalla vapaan tekstikentän lisäksi tyypillisimpiin tilanteisiin sopivia valmiita fraaseja ohjeineen. Käytännössä muun muassa termit ”varavaltuutettu” ja ”toissijainen valtuutettu” sekä henkilöä koskeviin asioihin liittyvien tehtävien ja edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 6 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitetun voimaantulomääräyksen muotoilu ovat osoittautuneet valtuuttajille hankaliksi. Sähköisessä palvelussa annettu edunvalvontavaltuutus ei voisi myöskään jäädä vahvistamatta alkuperäisen valtakirjan katoamisen taikka valtakirjan muotomääräyksiin tai minimisisältöön liittyvien puutteiden vuoksi.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa vielä, että 1.5.2026 voimaan tulleessa holhoustoimesta annetun lain muuttamisesta annetussa laissa 114/2026 lakiin lisättiin uusi 34 a §. Tätä luvanvaraisia oikeustoimia koskevan sääntelyn jakamista kahteen eri pykälään ei kuitenkaan otettu huomioon samaan aikaan voimaan tulleessa edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain muuttamisesta annetussa laissa 113/2026. Voimassa olevassa oikeustoimien luvanvaraisuutta koskevassa edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 19 §:ssä ei siten viitata holhoustoimesta annettuun lakiin lisättyyn 34 a §:ään. Digi- ja väestötietoviraston näkemyksen mukaan holhoustoimesta annettuun lakiin lisätyn 34 a §:n huomioon ottaminen myös edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 19 §:ssä voisi olla lainsäädännön selkeyden kannalta tarkoituksenmukaista.

Noora Kallio
ylijohtaja

Suvi Malinen
johtava asiantuntija

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av dokument
Electronic signature of a document

Asia / Ärende / Case

DVV/V/02766/2026 Ennakkotieto / Lakivaliokunta torstai 15.10.2026 klo 10.00 / HE */2026 vp (edunvalvontavaltuutus) / Asiantuntijapyyntö

Asiakirja / Dokument / Document

DVV/V/02766/2026-3 Digi- ja väestötietoviraston lausunto 9.10.2026.docx

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti / Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt / This document has been signed electronically by the following persons:

Signed by:Malinen Suvi 91166175B
2026-10-09 11:53:47 EET

Signed by:Kallio Noora 911551379
2026-10-09 02:34:36 EET